

EKONOMİ POLİTİK

Enflasyon, Büyüme, İşsizlik, Ücretler

Erinç Yeldan, 14 Nisan 2010

Küresel kriz boyunca Türkiye’de işsizlik oranı ortalama yüzde 3.5 puan artış gösterdi. Sanayi istihdamında yaklaşık 150 bin kayıp yaşandı. Sanayi sektöründeki istihdam kayıpları, kırsal ekonomiye geri dönüş; yoğun enformelleşme ve emeğin artan sömürsüyle karşılandı.

2010’un ilk üç aylık döneminin geri kaldığı şu günlerde, Türkiye ekonomisinin en önemli sorunları *işsizlik ve işgücünün enformelleştirilmesi* (emeğin kayıt dışılığa itilerek güvencesizleştirilmesi) olarak karşımıza çıkıyor. 2010’un ileriki aylarında sıcak para akımlarının cazibesıyla cari işlemler açığının yeniden yükselişe geçmesi ve sabit sermaye yatırım hacminin düşük seyretmesi ile birlikte işsizlik sorununun kalıcı bir nitelik göstermesi kaçınılmaz gözüküyor.

Bu gözlemlerden hareketle bu yazımızda *aykırı* bir konuyu sizlerle paylaşmak arzusundayım: mevcut makroekonomik koşullarda merkez bankasının kendisini sadece fiyat istikrarı (enflasyon hedeflemesi) ile sınırlandırması ne derece doğrudur?

Enflasyon hedeflemesi’ne odaklanan merkez bankacılığı fikri ilk olarak 1990’lı yılların başında Yeni Zelanda, Şili ve İngiltere’de ortaya çıktı. Merkez bankalarının reel ekonomiye müdahale edemeyeceği ve asli görevlerinin sadece enflasyon tahminleri yaparak, bu tahminleri kamuoyu ile şeffaf olarak paylaşmalarından ibaret olması gerektiği fikri hızla yaygınlaştırıldı. IMF ve uluslararası finansal derecelendirme kuruluşlarının ideolojik baskılarıyla birlikte enflasyon hedeflemesi (aslında enflasyon tahmininin şeffaf olarak paylaşılması) yaklaşımı “modern” para politikasının temel ilkesi haline dönüştürüldü. Bu yaklaşıma göre merkez bankaları enflasyonla mücadeleyi sadece faiz silahıyla sürdürecektir, döviz kurunu ise piyasalarda dalgalanmaya bırakacaktır.

Türkiye 2001 krizinden sonra önce “örtülü”, 2006’da açık olarak enflasyon hedeflemesi rejimini benimsedi.

Burada şu can alıcı soru karşımıza çıkıyor: *Söz konusu para politikasında benimsenecek enflasyon hedefinin rakamsal büyüklüğü ne olmalıdır?* Bu konuda yapılmış bir analitik çalışma, ya da makro ekonomik genel denge perspektifinde herhangi bir değerlendirme ana akım iktisat yazınında gözüküyor. Makro ekonomi öğretisini bir rasyonalite ve optimizasyon oyununa indirgeyen ana akım iktisat öğretisi, hedeflenecek enflasyon için önerdiği rakamsal değer konusunda herhangi bir analitik çalışma geliştirmiş değil. Genelde, “düşük enflasyon iyidir” inancından hareketle gelişmiş, azgelişmiş tüm ekonomiler için yüzde 4’ün altında bir hedefin gerekli olduğu savlanıyor.

Oysa, gelişmiş, finansal derinleşmesini tamamlamış olgun ekonomiler için geçerli olan yüzde 3-4 oranındaki enflasyon hedefinin, gelişmekte olan piyasa ekonomilerine (Türkiye de bu gruba dahil) aynen uygulanması bir anlamda bu ekonomileri boğmakta ve yapısal bir durgunluk içerisine itmektedir.. İşsizlik, cari açık, bölgesel eşitsizlikler gibi sorunlar

karşısında, “*düşük enflasyon, büyüme sağlayacak ve otomatik olarak diğer sorunlar çözülecektir*” inancıyla hareket etmek, gerçekçi olmayan bir makro iktisat modeline oturtulmakta ve küresel krizen çıkış sürecini de zorlaştırmaktadır.

Gerçek şu ki, kapitalizmin mevcut finansal küreselleşme sürecinde *fiyat istikrarını sağlamış olmanın tek başına makro istikrarı sağlamaya yetmeyeceği*; döviz ve diğer menkul kıymet piyasalarında istikrar sağlamadan fiyat istikrarının da sağlanamayacağı anlaşılmış durumdadır. Zira sadece fiyat istikrarı ile sınırlandırılmış bulunan bir para politikasının günümüz küresel finans ve döviz piyasalarındaki istikrarsız yapı altında başarılı olma olanağı yok gözüküyor.

Oysa bu konularda yapısalcı iktisat yazınından gelen iktisatçıların geliştirdikleri somut öneriler de var. Enflasyon hedeflemesine daha teknik ve soyut düzeyde alışılagelmiş bir seçenek, örneğin, **Mark Setterfield** ve **Louis-Philippe Rochon** gibi post-Keynesgil iktisatçıların tarafından geliştirilmiştir. (*) Setterfield ve Rochon, enflasyon hedefinin rastgele bir rakama değil, emek üretkenliğindeki artışa odaklanması gerektiğini önermekte; ve bu hedefin bölüşüm açısından emeğin kazanımlarını sürdüreceği ve ulusal gelirden aldığı payı koruyabilecek bir seçenek olduğunu savunmaktadır.

Bu “pratik” önerinin ötesinde, merkez bankaları döviz piyasasında “*rekabetçi bir reel kuru*” gözeterek ekonominin acil sorunlarının çözümüne daha aktif olarak katkıda bulunabilir. Daha da ileri gidersek, merkez bankaları “enflasyon” yerine “*istihdamı*” hedefleyebilir. Bu hedefe ulaşmak için ekonominin diğer birimleri ile koordineli olarak çalışmayı yeğleyebilir ve gereğinde sermaye hareketlerini daha aktif olarak yönlendirerek, spekülasyon ve borçlanmayı özendirici unsurlarından arındırmayı amaçlayabilir. Kredi tahsisini yönlendirerek, bölgesel eşitsizliklerin azaltılması ve bölgesel kalkınma ve istihdam hedeflerini gözetebilir...

Sorular ve alternatif öneriler elbette çoğaltılabilir. Bu noktada sadece şu tespiti vurgulamamızın enflasyon hedeflemesi rejiminin ardında yatan ideolojik karakteri algılamamıza yeterli olacağını düşünüyorum: *enflasyon öncelikle finans sermayesinin baş düşmanıdır*. Zira, fiyat artışları finansal servetlerin reel değerini anında eritmekte ve finans sermayesinin ulusal gelirden aldığı payı geriletmektedir.

İstihdam, büyüme, dış denge, yatırımlar, bölgesel eşitsizlikler gibi hedeflerin gözetilmesini kapitalizmin kumarhane masalarından beklemek elbette gerçekçi değildir.

(*) Mark Setterfield ve Louis-Philippe Rochon, "Interest rates, income distribution and monetary policy dominance: Post-Keynesians and the 'fair rate' of interest," *Journal of Post Keynesian Economics*, 30, 1, 13-42 (2007)